

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	34368
Nom	Sociologia, gènere i salut
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2022 - 2023

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1200 - Grau Infermeria	Facultat d'Infermeria i Podologia	1	Segon quadrimestre
1213 - Grau en Infermeria (Ontinyent)	Facultat d'Infermeria i Podologia	1	Segon quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1200 - Grau Infermeria	10 - Sociologia	Formació Bàsica
1213 - Grau en Infermeria (Ontinyent)	10 - Sociologia	Formació Bàsica

Coordinació

Nom	Departament
GRAU MUÑOZ, ARANZAZU	330 - Sociologia i Antropologia Social
RUBIO GIMENEZ, LLORENÇ	330 - Sociologia i Antropologia Social
VIDAL BLANCO, GABRIEL	125 - Infermeria

RESUM

La matèria de Sociologia, pròpia de l'àrea de les Ciències Socials, s'integra en el mòdul I «Formació Bàsica Comuna», constituït bàsicament per matèries pròpies de l'àrea de les Ciències de la Salut.

Que en el Pla d'estudis d'Infermeria s'integren tant les ciències biològiques com les socials es deu al fet que totes elles es requereixen per a l'estudi del procés de salut-malaltia. Si bé aquest procés posseeix una clara materialitat biològica en la mesura que afecta a persones i grups poblacionals, la seua dimensió, des del punt de vista de la Salut Pública, és fonamentalment col·lectiva, i per tant es requereix dels instruments que, aporta la Sociologia per a abordar tècnica i teòricament l'objecte d'estudi de la salut i la malaltia com un procés social, en la seua dimensió històrica, soci-política, econòmica i de gènere. Totes

aquestes dimensions són necessàries per a proporcionar una explicació més integradora de la realitat social.

Estructura i l'organització el programa de l'assignatura en la seua dimensió teòrica i pràctica

El contingut teòric s'ha organitzat en dues parts. En la primera es desenvolupen els continguts relacionats amb «Sociologia», i en la segona s'exposa el coneixement relacionat amb «Gènere i Salut».

La Sociologia s'ocupa de l'estudi de la societat humana, les col·lectivitats que la formen, les estructures socials, les causes que originen els canvis i desviacions socials, la història política i social i les relacions que tenen lloc entre els individus i la societat en la qual perviu i el mitjà.

Té per objecte l'anàlisi científica de la realitat social. És una disciplina que naix amb la modernitat i expressa la consciència reflexiva de la societat contemporània que mira sobre si mateixa per a comprendre, i en la mesura del possible, explicar els processos que la constitueixen. En aquest sentit, la mirada de l'alumnat d'aquesta matèria ha de ser omnicomprensiva, perquè abraça totes les dimensions de les societats humanes, però es distingeix d'altres disciplines que tenen el mateix objecte per la perspectiva des de la qual observa aquesta realitat: la de les relacions socials.

Per altra banda, es fa necessària la incorporació d'una perspectiva de gènere que aborde aquesta com a estructura social. La primera part de l'assignatura articula la sociologia de la salut i la sociologia del gènere per oferir a l'alumnat una perspectiva a propòsit de la salut i el malestar capaç de trencar i superar el mite del paradigma biològic. Les persones emmalalteixen no sols per causes biològiques i orgàniques, sinó també per causes socials i estructurals.

La segona part, com hem dit, contempla el Gènere i la Salut, desenvolupant-se les aportacions conceptuals i metodològiques produïdes en el marc dels estudis de dones i del gènere.

La perspectiva de gènere és una eina analítica de caràcter transversal que permet acostar-se a la realitat social utilitzant una nova metodologia per a la comprensió de la complexa realitat social. A l'incorporar la categoria de gènere en les Ciències de la salut, s'introdueixen una sèrie de principis i enfocaments que superen el model biomèdic, al plantejar-se una visió cultural i social de la malaltia, tal com ve recomanant l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

En investigacions recents s'ha demostrat que el patró epidemiològic de salut i malaltia entre els homes i les dones, no només és a causa de les seues diferències biològiques, sinó als patrons d'estils de vida i als factors de risc associats a les condicions de vida i treball que es deriven de la seua posició de gènere, donant lloc a desigualtats en la manifestació de la malaltia i en l'atenció a la salut.

Quant a la formació pràctica que s'ofereix en l'assignatura, es considera fonamental atès que suposa un primer contacte de l'alumnat amb el procés de la investigació. L'ensinistrament en aquest camp, s'haurà d'exercitar amb major rigor i profunditat, quan l'alumnat haja d'abordar el Treball Final de Grau, que es requerirà per a la seua qualificació professional. Sobre la base d'això, l'orientació que es pretén donar en aquesta assignatura, és una aplicació senzilla del procés i les metodologies d'investigació.

La transversalitat de la perspectiva de gènere

La transversalitat de la perspectiva de gènere s'introdueix segons la normativa vigent i d'acord amb el document de Verificació del títol de Graduat/dóna en Infermeria, que pren com a referència les recomanacions de l'OMS per a incorporar les qüestions de gènere en el pla d'estudi. És important assenyalar que els coneixements conceptuals i metodològics impartits en aquesta assignatura s'utilitzaran com a eixos per a establir la «transversalitat de perspectiva de gènere» en tots els mòduls, matèries i assignatures que vertebrin el pla d'estudis d'Infermeria. En definitiva, el que es pretén amb la transversalitat és promoure l'equitat i la igualtat entre homes i dones, al llarg de tota la vida, i vetllar perquè les intervencions en el sistema de salut no fomenten papers i relacions de gènere poc equitatius.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No es requereixen coneixements previs per a un millor aprofitament de l'assignatura.

COMPETÈNCIES (RD 1393/2007) // RESULTATS DE L'APRENENTATGE (RD 822/2021)

1200 - Grau Infermeria

- Reconèixer el dret a la salut, aplicar el principi d'equitat social a la pràctica professional i comprendre les implicacions ètiques de la salut en un context mundial en transformació.
- Comprendre el comportament interactiu de la persona en funció del gènere, grup o comunitat, dins del seu context social i multicultural.
- Reflexionar sobre la importància de l'anàlisi de gènere en salut i comprendre com en funció d'aquells estils de vida, l'ús del temps i les condicions de treball tenen un impacte en la salut de les persones.
- Conèixer i interpretar el marc conceptual de gènere, així com el marc normatiu i institucional relatiu a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes.

- Analitzar i reflexionar sobre les conseqüències de ser dona i home en el procés d'emmalaltir, l'atenció diferencial que es rep i la manera específica d'afrontar el dolor i la malaltia.
- Establir una comunicació veraç, eficaç i respectuosa amb pacients, família, grups socials, altres professionals i mitjans de comunicació, tant de forma oral com escrita, i fomentar l'educació per a la salut.
- Conèixer i aplicar tècniques i instruments de comunicació des d'una perspectiva no sexista, tant en la relació interpersonal com en les dinàmiques de grup.
- Tenir en l'activitat professional un punt de vista crític, creatiu, constructiu i orientat a la investigació en salut.
- Identificar les respostes psicosocials de les persones davant les diferents situacions de salut (en particular, la malaltia i el sofriment), seleccionant les accions adequades per proporcionar ajuda en aquestes. Establir una relació empàtica i respectuosa amb el pacient i la família, d'acord amb la situació de la persona, problema de salut i etapa de desenvolupament. Utilitzar estratègies i habilitats que permeten una comunicació efectiva.
- Conèixer i identificar els problemes psicològics i físics derivats de la violència de gènere per capacitar l'estudiant en la prevenció, la detecció precoç, l'assistència i la rehabilitació de les víctimes d'aquesta forma de violència.
- Treball fi de grau. Matèria transversal el treball de la qual es realitzarà associat a diferents matèries.

RESULTATS D'APRENTATGE (RD 1393/2007) // SENSE CONTINGUT (RD 822/2021)

Part I: Sociologia

1. Comprendre el funcionament d'alguns processos socials bàsics.
2. Conèixer les estructures de la societat.
3. Analitzar diferents problemes als quals s'enfronten les societats modernes.
4. Saber analitzar des del punt de vista social alguns comportaments bàsics dels grups socials.
5. Analitzar críticament lectures d'autors bàsics de les principals corrents sociològiques.
6. Desenvolupar una consciència crítica pel que fa a les interpretacions sociològiques, de la salut i la malaltia.
7. Aprendre a analitzar la realitat social utilitzant i aplicant la perspectiva de gènere.
8. Reflexionar sobre les possibilitats i estratègies de transformació de la realitat social i individual per a transformar els processos i elements que generen desigualtat i exclusió entre persones i col·lectius i promoure la justícia social.

9. Considerar degudament l'articulació del gènere amb altres factors d'estratificació social, com la classe social, l'ètnia, edat, pràctica sexual...
10. Adquirir els coneixements fonamentals sobre el concepte gènere com categoria analítica, així com la matriu heteronormativa que relaciona el sexe - el gènere - la heterosexualitat des d'un binarisme normatiu.
11. Explicar la perspectiva teòrica que atén al gènere en tant que estructura social.
12. Aprendre a detectar senyals de sexisme, discriminació injustificada i de predomini simbòlic del masculí.
13. Analitzar els factors biològics, socials, històrics, culturals i econòmics del procés salut- malaltia des de la perspectiva de gènere.
14. Desenvolupar la capacitat crítica de l'alumnat en relació amb les pràctiques de salut i l'atenció a la salut etnocèntrica.
15. Saber debatre amb fonamentació alguns punts de vista controvertits respecte a la gestió actual de la salut i el malestar.
16. Analitzar críticament vídeos i pel·lícules relacionades amb la sociologia el gènere i la salut.

Part II: Gènere i salut

1. Analitzar la influència del sistema sexe/ gènere en el procés d'emmalaltir i les maneres d'afrontar la malaltia.
2. Establir les relacions que els conceptes: Identitat, Estereotip i Rol Social tenen en els fonaments del terme Identitat de Gènere i en la construcció de la Subjectivitat.
3. Explicar el paper de la dona i la seua aportació en l'activitat de cuidar en l'evolució de la humanitat.
4. Identificar els nous canvis socials en els rols de gènere i com afecten al model tradicional de cures.
5. Explicar l'origen i formes de la desigualtat de gènere i la seua repercussió en la construcció social.
6. Identificar les necessitats pròpies de la dona relacionades amb la salut.
7. Conèixer i Identificar els biaixos de gènere que subjeuen en el corpus teòric de les ciències de la salut que es manifesten en les pràctiques clíniques i terapèutiques.
8. Conèixer la imbricació del gènere en les professions sanitàries i els biaixos en les pràctiques clíniques i en les polítiques sanitàries.
9. Analitzar l'androcentrisme en els discursos sanitaris i en la investigació aplicada en salut.

10. Reconèixer del paper del llenguatge en la relació entre els sexes.
11. Identificar els mecanismes pels quals l'ús de la llengua col·labora en la configuració d'una realitat androcèntrica i sexista.
12. Conèixer les característiques estructurals i funcionals que determinen les diferències entre els sexes.
13. Realitzar una anàlisi crítica del valor simbòlic atribuït a determinats fets biològics de les dones.
14. Recordar la definició de Salut Sexual i Salut Reproductiva i aprofundir en el significat del concepte, analitzant els esdeveniments històrics que van fer evolucionar el concepte fins als nostres dies.
15. Revisar els drets sexuals i reproductius i analitzar l'estat dels mateixos en el nostre país.
16. Conèixer i aprendre a utilitzar les eines d'anàlisi de gènere en Salut Sexual i Reproductiva.
17. Prendre consciència de com les normes i els valors sobre els rols de gènere es relacionen amb les inequitats de gènere en salut sexual i salut reproductiva.
18. Proporcionar un marc crític des del qual analitzar el fenomen de la violència des d'una perspectiva interdisciplinària.
19. Reconèixer com principals factors de la violència de gènere les relacions de desigualtat entre homes i dones.
20. Detectar els efectes que té la violència de gènere en la Salut de les dones.
21. Definir els diferents tipus de violència de gènere i els factors de risc.
22. Explicar les taxes de femicidi i la resposta de la dona enfront de la violència.
23. Analitzar les diferències del treball productiu i reproductiu,
24. Conèixer la situació actual de les dones en el mercat laboral.
25. Analitzar críticament els estereotips sexistes que les determinen les professions tradicionalment classificades com femenines o masculines.
26. Prendre consciència de la importància del treball domèstic i reflexionar sobre el que suposa la doble jornada per a les dones.
27. Descobrir el temps que inverteixen algunes dones en la realització del treball domèstic i sensibilitzar cap a la coresponsabilitat de les tasques domèstiques.
28. Conèixer i analitzar críticament els diferents usos del temps.
29. Distingir i identificar els factors que intervenen en les desigualtats de gènere en la salut.
30. Inferir i interpretar els efectes de les desigualtats de gènere en l'àmbit de la salut i en les cures d'Infermeria.

31. Aplicar el coneixement de les relacions entre gènere i salut per a explicar algunes desigualtats en la salut de dones i homes.
32. Reconèixer els aspectes derivats de la desigualtat de gènere i la seua repercussió en els diferents problemes de salut.
33. Identificar les característiques pròpies dels diferents corrents de pensament del moviment feminista.
34. Relacionar els postulats dels corrents feministes i la seua repercussió en el desenvolupament de polítiques públiques que permeten la igualtat de gènere en tots els àmbits socials.
35. Conèixer les eines transversals de la perspectiva de gènere.
36. Vincular el desenvolupament de la salut i el benestar en les dones amb les polítiques d'equitat en salut.
37. Reconèixer els problemes de gènere en les investigacions de salut.
38. Determinar les aproximacions teòriques feministes en investigació sobre problemes de salut.
39. Indicar les variables que des d'una perspectiva de gènere han d'incloure's en les enquestes de salut i projectes d'investigació.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Sociologia

1. La naturalesa crític-pràctica de la perspectiva sociològica aplicada a les ciències de la salut.
2. Estructura i agència.
3. L'experiència cultural de la salut i la malaltia.
4. Estructures sanitàries. Estratificació i desigualtats socials en salut i gènere
5. Processos demogràfics bàsics.
6. La construcció social del gènere.

2. Gènere i salut

7. Gènere i salut.
8. Investigació en perspectiva de gènere i salut.
9. Determinants biològics.
10. La sexualitat i la reproducció des de la perspectiva de gènere.
11. Violència de gènere.
12. Treball i gènere.
13. Desigualtats en salut i gènere.
14. Moviment feminista i polítiques públiques.

3. CONTINGUTS PRÀCTICS

En les sessions pràctiques es proposarà a l'alumnat activitats mitjançant les quals afermar o posar en pràctica els continguts teòrics de la matèria. Es realitzaran un total de 4 pràctiques. Es dedicaran 2 sessions als continguts del mòdul de «sociologia» i altres 2 sessions al mòdul de «salut i gènere». Els exercicis proposats podran ser individuals o grupals i hauran de plasmar-se en un document escrit que es lliurarà al professorat.

L'assistència a les sessions pràctiques és OBLIGATÒRIA (NO RECUPERABLES) i seran qualificades com a APTE o NO APTE, sent necessari l'assistència d'almenys al 75% d'aquestes, i entregar activitats complementàries de la pràctica NO realitzada.

Si l'alumnat no poguera acudir a alguna sessió pràctica per motiu degudament justificat, haurà de comunicar-ho prèviament a la realització, o en el dia de la seua realització, a través de correu electrònic al professorat encarregat d'aquesta pràctica.

En el cas de faltar a una pràctica de les 4 programades, es realitzarà una activitat complementària.

En cas de faltar a més d'una pràctica, NO podrà presentar-se a l'examen ni en 1^a ni en 2ª convocatòria.

En cap cas s'acceptarà el canvi de subgrup de pràctiques, excepte motiu degudament justificat i prèvia sol·licitud al professorat.

4. ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Com a activitats complementàries al contingut teòric de l'assignatura, es proposa la realització d'activitats/taller a treballar a l'aula: la transmissió cultural de les desigualtats de gènere, els models de socialització de gènere, el llenguatge sexista, la violència de gènere, o unes altres que es considere oportú vinculades a les anteriors, que seran desenvolupades posteriorment en les pràctiques.

C.1 TRANSMISSIÓ CULTURAL DE LES DESIGUALTATS DE GÈNERE

Es treballaran a l'aula diversos documents relacionats amb els continguts teòrics de l'assignatura i es realitzaran debats grupals. L'objectiu serà fomentar la reflexió crítica i el debat. (Part de sociologia)

C.2 MODELS DE SOCIALITZACIÓ DE GÈNERE

Es treballaran a l'aula diversos tipus de documents relacionats amb els continguts teòrics de l'assignatura i es realitzaran debats grupals. L'objectiu serà fomentar la reflexió crítica i el debat. (Part de sociologia)

C.3 EL LLENGUATGE SEXISTA

El professorat donarà les recomanacions oportunes en classe i, sobre la base de les definicions de sexisme i androcentrisme lingüístic donades per Aitana Garí Pérez en el manual de llenguatge titulat «Hablamos de salud. En femenino y en masculino». Es tractarà de identificar com es plasma la ideologia sexista en el discurs social i sanitari, plantejant-se una activitat per aprendre a utilitzar un llenguatge no sexista. (Part de gènere i salut)

C.4 VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Labordatge de la violència de gènere pel personal sanitari és un tema complex. Es realitzarà un debat en el qual s'haurà de resoldre una situació relacionada amb labordatge de la violència de gènere en l'àmbit social i sanitari. (Part de gènere i salut)

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	50,00	100
Pràctiques en aula	8,00	100
Tutories reglades	2,00	100
Elaboració de treballs en grup	10,00	0
Elaboració de treballs individuals	10,00	0
Estudi i treball autònom	30,00	0
Lectures de material complementari	10,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	10,00	0
Preparació de classes de teoria	10,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	10,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT**Classes teòriques participatives**

El professor o la professora presentarà, d'una manera general, cada un dels temes a fi d'orientar a les/vos estudiants, posant en relleu l'interès i la importància dels continguts que es van a tractar i ressaltant les interrelacions amb altres fenòmens, realitats o processos abordats anteriorment, o que es tractaran més avant. Per a això es farà ús de diapositives i presentacions audiovisuals, o per mitjà de l'entrega i anàlisi d'articles i documents.

Lectura i anàlisi de documents

De manera individual, es llegiran i analitzaran, llibres, capítols de llibres, articles i altres documents significatius relacionats amb els temes de programa. D'alguna lectura el professor o professora sol·licitarà l'elaboració d'un comentari, que serà remès pel/l'estudiant a través de l'aula virtual abans de la data que s'indique.

Taller

Des del punt de vista pedagògic, el taller és una altra metodologia que permet un «aprendre fent» en forma de treball de grup. Serà utilitzada per a realitzar activitats complementàries en alguns dels temes. Una vegada impartit el contingut teòric, es plantejaran exercicis i activitats pràctiques perquè les/us estudiants exerciten habilitats i destreses que els resultaran útils quan cursen altres assignatures. Es proposa la realització de tallers: 1) Estratificació i desigualtats socials en Salut i Gènere 2) Teories sociològiques de gènere 3) El llenguatge sexista i 4) violència de gènere.

Tutories a demanda o programades, individuals o de grup

Les tutories constitueixen el complement ideal per a reforçar les ensenyances teòriques i pràctiques, perquè permeten una relació més personalitzada entre l'estudiant i el professor. El professorat atindrà la demanda individual de les/vos estudiants responnent els dubtes plantejats dels temes explicats en classe, i en les tutories de grup es revisaran els productes i els exercicis realitzats. En ambdós casos suposa la reunió periòdica d'estudiants, d'aproximadament una hora de duració amb el tutor o la tutora assignada.

Per a l'atenció tutorial en despatx, es concertarà prèviament amb el professorat per a la correcta planificació, adequant la mateixa a l'horari que cada professor o professora té assignat a la dita activitat.

Per a l'atenció tutorial en la modalitat **“programa de tutories electròniques establertes per la Universitat de València”** via on-line mitjançant Aula Virtual, solament es podrà realitzar quan el professorat informe que té establerta la seua participació en eixe programa.

AVALUACIÓ

Hi haurà un examen de la matèria, escrit i objectiu, que es realitzarà el dia i en l'aula que determine el centre. En l'avaluació entrarà el contingut de classes teòriques i pràctiques de la matèria. L'examen estarà format per un nombre suficient de qüestions, bé de resposta oberta o tancada, però de caràcter objectiu. L'examen (Sociologia, Gènere i Salut) suposa el 80% de la qualificació, mentre que el 20% restant correspon a lliurament d'activitats d'avaluació contínua.

Críteris

L'examen de la part I «Sociologia» s'aprova a partir de 5 de nota (sobre 10), que equival a 2 (sobre 4).

L'examen de la part II «Gènere i Salut» s'aprova a partir de 5 de nota (sobre 10), que equival a 2 (sobre 4). Constarà de:

- Una prova tipus test de 20 i 25 preguntes, amb 3 opcions de resposta. La màxima puntuació a obtenir serà de 4 punts,
- Pràctiques d'aula: Les 4 pràctiques són de caràcter OBLIGATORI. L'alumnat que no assistisca a una de les pràctiques no realitzades per motiu degudament justificat haurà de recuperar aquesta part mitjançant una activitat complementària.

Si l'alumnat no poguera acudir a alguna sessió pràctica per motiu degudament justificat, haurà de comunicar-ho prèviament a la realització o en el dia de la seva realització a través de correu electrònic a l'professorat encarregat d'aquesta pràctica.

Nota final

La nota final s'obtindrà de la següent manera:

- Les pràctiques (sociologia, gènere i salut): APTE o NO APTE.
- L'examen puntua el 80% de la nota final.
  - Part I, Sociologia: 40%
  - Part II, Gènere i Salut: 40%
- Activitats d'avaluació contínua: 20%.

Per superar tota l'assignatura s'haurà d'haver aprovat tant la part corresponent al treball de pràctiques, com la Part I de Sociologia i la Part II de Gènere i Salut, entre les dues convocatòries durant el curs acadèmic.

L'avaluació contínua només podrà ser sumada sempre que es tinguen aprovades les parts de l'examen tant de sociologia com de gènere i salut. Si no es compleix aquest criteri l'assignatura no podrà ser aprovada.

Es mantindran aquelles parts aprovades en la 1ª convocatòria, devent l'alumnat examinar-se en la 2ª convocatòria només d'aquella part o matèria no superada anteriorment. Per tant, aquella persona que no supere alguna de les TRES parts després de les dues convocatòries, no tindrà aprovada l'assignatura durant aquest curs acadèmic, ni se li guardarà la qualificació per al curs acadèmic següent.

Els i les alumnes hauran de realitzar totes les activitats, en les que obligatòriament s'inclouen les pràctiques, juntament amb l'examen per a poder ser avaluats i avaluades. La nota de l'examen i la nota final resultant es comunicaran mitjançant l'aula virtual o en tauler d'anuncis. Mitjançant correu electrònic o la secció de notícies de l'aula virtual es comunicarà la data de revisió d'exàmens i el període de temps per a la seva realització. La revisió pot suposar la modificació de la qualificació, tant a l'alça com a la baixa, en cas d'error o correcció. Després d'aquesta data no hi haurà més revisions de notes i es procedirà a signar les actes corresponents.

L'alumnat que en primera convocatòria tinguera una, dues o les TRES parts no superades, la qualificació en l'acta apareixerà amb la puntuació més alta d'entre la no superada.

Segona convocatòria

Tindrà la mateixa forma que l'examen de 1ª convocatòria. Els i les estudiants que no hagen superat la matèria podran presentar-se novament a l'examen, d'aquella/lles part/s no superada/des. En cas de no haver lliurat o no haver superat les activitats i/o treballs indicats pel professorat, es tindrà de termini fins el mateix dia de l'examen per a fer-ho. Si no s'hagueren realitzat les activitat indicades, l'alumnat no haurà superat l'assignatura i es traslladarà a l'acta la qualificació més alta d'entre les proves no superades. En cas de suspendre l'assignatura, només es guardaran per a successius cursos aquelles pràctiques i activitats d'avaluació contínua que tingueren el mateix format i característiques d'aquelles realitzades. En el cas que les pràctiques i activitats d'avaluació contínua tinguen alguna modificació, l'alumnat repetidor haurà de realitzar-les novament.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- 1. Cockerham, W C. (2002). Sociología de la medicina. Madrid: Prentice Hall
2. Connell, R y Pearse, R (2018) Género desde una perspectiva global. [traducción: Arantxa Grau i Almudena Navas] PUV: València.
3. Velasco Arias, S. (2009). Recomendaciones para la práctica clínica con enfoque de género. Madrid: Observatorio de Salud de la Mujer. Dirección General de la Agencia de Calidad del Sistema Nacional de Salud. Ministerio de Sanidad y Política Social.
4. Casado Mejía, Rosa (2019). Género y Salud: Apuntes Para Comprender Las Desigualdades y Violencia Basada En El Género y Sus Repercusiones En La Salud /. Madrid: Díaz de Santos.
5. Cifre, Eva, y Mª Carmen, Pastor (2015). Salud, emociones y género: materiales para el máster universitario en Estudios Feministas, de Género y Ciudadanía. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
6. Cabré Pairet, Montserrat (2013). Sexo y Género En Medicina: Una Introducción a Los Estudios de Las Mujeres y de Género En Ciencias de La Salud /. Santander.: Ediciones Universidad de Cantabria.

Complementàries

- 1. Grau, A; Rubio, L. (2013). Investigación Social aplicada a las Ciencias de la Salud. Valencia. Tirant lo Blanch.
2. Feito, R. (1997). Estructura Social contemporánea. Madrid. Siglo XXI editoras
3. Giddens, A. (1999). Consecuencias de la modernidad. Madrid. Alianza editorial.
4. Bauman, Z. (2007). Amor líquido. Madrid: Hondo de cultura económica.
5. Bauman, Z. (2013). ¿La riqueza de unos pocos no beneficia a todos? Barcelona: Paidós.
6. Daponte, A; Bolivar, J.; García, M.M. (2009). Las desigualdades sociales en salud. Granada: Escuela Andaluza de Salud Pública.
7. García Ferrando, M. (coord.) (2005). Pensar nuestra sociedad global. Fundamentos de Sociología. Valencia: Tirant lo Blanch.
8. Giddens, A. (2006). Sociología. Madrid: Alianza Editorial.
9. Illich, I. (1975). Némesis médica: la expropiación de la salud. Barcelona: Barral.
10. Maacionis, J.J. (2007). Sociología. Madrid: Pearson.
11. Giddens, A. (2007). Europa en la era global. Barcelona: Paidós.
- 12. Valles, M. (2003). Técnicas cualitativas de investigación social. Madrid: Síntesis.
13. Alberdi, I; Rojas, L. (2005). Violencia: Tolerancia zero. Obra Social. Fundació la Caixa
14. Giner, S.; Lamo de Espinosa, E.; Torres, C. (eds.). (2002). Diccionario de Sociología. Madrid: Alianza editorial.
15. Goffman, E. (1963). Estigma. La identidad deteriorada. Madrid: Amorrortu editores.
16. Marqués, JV. (1999). No és natural. València: Tres i quatre.
17. Mora Castro, A. (2007). Inmigración, servicios públicos e integración social. Cuadernos de Trabajo Social. 20: 25-34, 7 Ref.
18. Artazcoz, L. (ed.). (2004). Monográfico «Género y salud» Gac. Sanit, supl. 2: 1-92.

19. Laqueur, T. (1994). La construcción del sexo. Cuerpo y género desde los griegos hasta Freud. Madrid: Cátedra Feminismos.
20. Fausto-Sterling, Anne; (2006). Cuerpos sexuados. La política de género y la construcción de la sexualidad. Barcelona: Melusina.
21. Alberdi, I. y Rojas Marcos, L. (2005). Violencia: tolerancia cero. Barcelona: Obra Social. Fundación La Caixa.
- Varela, Nuria (2008). Feminismo para principiantes. Barcelona: Ediciones B.S.A.
22. Varela, Nuria (2008). Feminismo para principiantes. Barcelona: Ediciones B.S.A.
23. Martínez Benlloch, I. (2000). Sistema sexo-género, identidades y construcción de la subjetividad. Valencia: Universidad de Valencia.
24. OMS. (s/a). Informe Salud y Género 2006. Las edades centrales de la vida. Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo.